

Jeromonah Sava, zamenik igumana manastira Visoki Dečani, o mogućnosti zajedničkog života Srba i Albanaca

Kosovski Srbi taoci režima

Albanac ne može da ponese manastir. „OVK“ ne namerava da dira manastire i crkve. Najveći nacionalisti malo poznaju svoju veru

Mir. Harmonija. Sunce koje obasjava monahe dok sakupljaju seno na imanju manastira Visoki Dečani. Crkveno zvono poziva na zajednički ručak bratstvo manastira Svetog kralja Stefana Dečanskog. Prizor koji bi slučajni putnik najmanje očekivao na samo tri kilometra od Dečana, gde su se nedavno odvijale ozbiljne borbe između policije i pripadnika takozvane Oslobođilačke vojske Kosova. Nasuprot stradanjima, haosu, kidnapovanju Srba iz okolnih sela, ljubav koju iz sebe isijavaju monasi, iguman Teodosije i jeromonah Sava, kao njegov zamenik, deluje kao oaza sigurnosti i istinskog hrišćanskog blagoslova.

-Naše bratstvo pomaže svim ljudima koliko god je moguće. Znam da ne možemo zaustaviti rat i učiniti da sva zla na svetu nestanu. Naša je hrišćanska dužnost da pomognemo svima u nevolji kad situacija od nas to zahteva - kaže jeromonah Sava.

Možete li opisati sadašnju situaciju u Dečanima?

- Ovdje imamo pravi rat, s linijama fronta, blokiranim putevima i kontrolnim punktovima, razrušenim kućama i izbeglicama. Put Peć - Đakovica i grad Dečani su pod kontrolom snaga MUP Srbije, dok okolna sela većinom drži „OVK“. Pre dva meseca iz okolnih sela Dašinovac, Donji Ratiš, Glodane, Drenovac i Dubrava, došle su prve srpske izbeglice koje su smeštene u izbegličkom naselju blizu manastira. Od tada se tragedija nastavlja.

Koliko je porodica stiglo?

- U prvom naletu oko 40 porodica. Neke su u obližnjem kampu, a oni koji su imali gde da odu, otišli su u Peć ili Crnu Goru. U manastirске štale smo smestili stoku koju je narod poveo sa sobom, jer im je to skoro jedino ostalo. Neke porodice su ostajale u domovima sve do dok nisu primorane da odu. Nisu samo plašeni, već su dobijali i otvorene pretnje. Neki su čak bili uhapšeni i maltretirani, o osam nestalih starijih osoba ništa se ne zna već dva meseca. Bilo je slučajeva da su pojedinim porodicama komšije Albanci u početku garantovale bezbednost. Onda bi došli plaćući i rekli im - ne možemo vam dati više nikakve garancije, nije više bezbedno.

S druge strane, bratstvo manastira pomaže i albanskim porodicama koje su ostale u Dečanima.

- Naravno, jer u ovoj tragediji i Albanaca i Srba, kao hrišćani ne možemo da pravimo razliku među ljudima, posebno kad im je potrebna pomoć. Nekolicini albanskih porodica u Dečanima, koje su ostale u gradu posle žestokih borbi, redovno posećujemo i pomažemo. Donosimo im hranu, lekove.

Da li ste dobijali pretnje od albanskih ekstremista i znate li za neke napade na manastire?

- Dok ovo nije počelo Albanci su poštovali naš manastir i često dolazili. Jedan čestiti Albanac mi

je nedavno rekao da neće da ide iz Dečana jer ne može da ponese manastir sa sobom. Koliko sam čuo, „OVK“ ne namerava da dira manastire i crkve i to je dobro. To bi strašno kompromitovalo albanski narod, jer čitav se svet divi duhovnom i umetničkom nasleđu Kosova i Metohije. Ako se i vode borbe treba štedeti nevine civile, žene i decu, kao i kulturne spomenike i verske objekte. To smo naglasili u našem apelu i izrazili žaljenje zbog oštećenja nekoliko islamskih verskih objekata i starih „kula“. Ne smemo dozvoliti da nestane ono što su i osvajači u prošlosti poštedeli. Cela kulturna baština Kosova i Metohije je blago koje ne pripada samo Srbima ili Albancima, već i celom civilizovanom svetu.

Ponižavajući „mitinzi istine“

Kakvo je vaše viđenje cele situacije?

- Kosovo i Metohija je srpski Jerusalim s našim najznačajnijim svetinjama ali i zemlja gde Srbi još žive. Međutim, ne smemo zaboraviti da je ono važno i za Albance i da tu živimo i jedni i drugi. Moramo biti realni. U poslednjih 80 godina situacija se stalno menjala, čas u korist Srba, čas u korist Albanaca i pritom su mnogi stradali i mnogi se iseljavali, posebno Srbi kojih je sada ostalo malo na Kosovu. U novije vreme vladika Artemije, obnovom duhovnog i monaškog života na ovom prostoru, pokušava da udahne novu nadu Srbima.

Situacija se ipak pogoršala poslednjih godina...

- Da. Želeći da spreči otepljenje Kosova i Metohije Srbija je 1989. godine ograničila autonomiju pokrajine što je izazvalo veoma burnu reakciju albanskog stanovništva. U početku se počelo sa strategijom nenasilnog otpora, da bi već od 1996. godine došlo do ozbiljnih oružanih sukoba. Velika greška je u tome što

režim nije u tom periodu krenuo sa uvođenjem većeg stepena demokratije, okretanjem prema svetu, kao što su učinile neke naše susedne zemlje i time ublažio konflikt. Umesto toga, režim se zatvorio u sebe i učinio sve da zadrži vlast pa makar i silom. Situacija na Kosovu je postala nemoguća i stvoren je paralelni život dva naroda, praktično, dve paralelne države. Početkom rata u Hrvatskoj i Bosni Kosovo je ostalo rana koja je samo naizgled bila u zavojima, ali nije izlečena i morala je da

Rasterali smo prijatelje

Kao Crkva, protivimo se svakoj vrsti nasilja. Najbolja odbrana državnih i nacionalnih interesa jeste u pravovremenoj diplomatiji i državničkoj mudrosti. Episkop Artemije i svi mi vidimo rešenje problema u demokratskoj transformaciji zemlje i njenog okruženja u celini. Potrebno je da razumemo vreme u kome živimo. Mi treba da ponovo postanemo deo Evrope. Ako pogledate ovaj manastir, vi u njegovoj arhitekturi prepoznajete romaniku i gotiku. U to vreme je Srbija bila mnogo više evropska zemlja nego danas. Ali, da biste postali deo Evrope, morate da učinite mnogo toga na uređenju pravne države, vladavine zakona i civilnog društva. Nažalost, zatvaranjem u sebe naša država je od mnogih naših prijatelja u svetu napravila neprijatelje. Umesto da smo već kao naši susedi aktivni u programu „Partnerstvo za mir“, nama sada NATO avioni prete nad glavama.

bukne pre ili kasnije. Pitam se, zašto se čekalo da se situacija toliko radikalizuje?

Većina Albanaca sada otvoreno želi da stvori svoju nezavisnu državu, koju bi potom eventualno pripojili Albaniji zajedno sa zapadnom Makedonijom. S druge strane, Srbi shvataju da gubitak Kosova znači gubitak osnove našeg nacionalnog identiteta i suvereniteta i sigurno može da dovede do potpunog nestanka Srba sa ovog prostora. Zato se na sve načine nastoji sačuvati Kosovo i Metohija u okviru Srbije. Međutim, odlaskom našeg naroda odayde ozbiljno se dovodi u pitanje i opstanak naše Crkve i svetinja.

Mislim da su kosovski Srbi, u perspektivi, najugroženiji.

Kakav je zapravo položaj Srba ovdje?

- Svetski mediji često govore o Kosovu i Metohiji kao teritoriji gde su Srbi prisutni samo kao policajci i armija. Kao da ne postoji srpski narod, kao da ovdje ne živimo vekovima. A Srbi su u vrlo teškom položaju. Pre 1989. u periodu autonomije, oni su živeli u veoma nepovoljnim uslovima i osećali su se kao da su odbačeni od svoje države i naroda. Otuda toliko i simpatija kosovskih Srba prema Miloševiću. Ipak, režim je iskoristio jad i nevolju tog naroda i praktično ih poslednjih godina držao pod ucenom, kao taoce. Režim je gradio svoj opstanak na strahu kosovskih Srba da ne budu ostavljeni. Vodili

teritorije, rata, krvi i mitova. U rešavanju ovog problema treba gledati na budućnost, a ne u prošlost. Ipak za to je potrebno hrabrosti i odricanja.

Naravno, nipošto se ne zalažem za nestanak našeg nacionalnog identiteta i njegovo utapanje u „melting potu“ Novog svetskog poretka. Svaki narod mora da sačuva svoj identitet, ali u tom nastojanju ne sme da deluje destruktivno prema drugim narodima. Nacionalna svest i Srba i Albanaca treba da se oslobodi od elemenata koji mogu da generišu destruktivne ideje, pokrete i pojedinca.

Ko su zapravo danas najveći ekstremisti?

- Mnogi danas optužuju našu Crkvu da ona zastupa ekstremni nacionalizam, ali nije tako. Najveći nacionalisti danas su oni koji veoma malo poznaju svoju veru i nemaju nikakvu vezu s Crkvom. Oni se obilato služe našim znamenjima i pozivaju se na „Kosovski zavet“ a ne razumeju pravi duhovni smisao žrtve Sv. Kneza. Naša vera je uvek podsticala na mir i praštanje. Crkva nas uči da je najveći rodoljub onaj koji ume da voli i svoga suseda i da brani se sačuva svoj obraz i poštenje.

Cinjenica je da se savremena srpska nacionalna svest u velikoj meri oblikovala mimo direktnog uticaja Crkve, posebno u novije vreme. I Srbi i Albanci moraju da shvate da ne živimo u srednjem, već na pragu 21. veka i da

probleme moramo da rešavamo civilizovano i ljudski i da se izborimo za zajednički život, uzajamno poštovanje i mir. Umesto borbe za promenu granica treba da

radimo na našem zajedničkom povratku u svet preobražajem naše zajedničke zemlje, ali i preobražajem sebe samih na ličnom moralnom planu. Svoje mesto u današnjoj Evropi nećemo pronaći dok god svoju politiku budemo zasnivali na nerealnim idejama i sebičnim ambicijama i dok ne sagledamo stvarnost u kojoj živimo. Upravo zato su danas i Srbi i Albanci kao i ceo svet pred velikim ispitom. Da li će pobediti agresivna politika krvi i mitova ili politika zajedništva, demokratizacije i mirnog života? Mislim da svi moramo dati doprinos drugoj opciji jer jedino ona pruža izgled za mirnu budućnost svih građana ove zemlje i celog sveta. Uveren sam da naša Crkva može da da veliki doprinos na ovom polju.

MIRJANA STEFANOVIĆ

